

U S N E S E N Í

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy senátu JUDr. Vojtěcha Šimíčka a soudců JUDr. Josefa Baxy, JUDr. Jakuba Camrdy, JUDr. Zdeňka Kühna, JUDr. Radana Malíka, JUDr. Jana Passera a JUDr. Jana Vyklického, v právní věci navrhovatelů: a) **J. K.**, b) **M. K.**, a c) **K. O.**, proti odpůrcům: 1) **Státní volební komise**, se sídlem nám. Hrdinů 1634/4, Praha 4, 2) **Ing. Miloš Zeman**, bytem Brdičkova 1917/9, Praha 5, a 3) **Ing. Vratislav Mynář**, bytem Osvětimany 274, okr. Uherské Hradiště, odpůrci 2) a 3) zastoupeni JUDr. Janem Vondráčkem, advokátem se sídlem Zbraslavské nám. 458, Praha 5 - Zbraslav, o návrhu na neplatnost volby prezidenta republiky,

t a k t o :

I. Návrh se zamítá.

II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

O d ů v o d n ě n í :

[1.] Nejvyšší správní soud obdržel dne 5. 2. 2013 návrh na neplatnost volby prezidenta republiky podle § 90 odst. 5 s. ř. s. a § 66 zákona č. 275/2012 Sb., o volbě prezidenta republiky a o změně některých zákonů (dále jen „zákon o volbě prezidenta republiky“). Navrhovatelé se v něm domáhají vyslovení neplatnosti druhého kola volby prezidenta republiky konaného ve dnech 25. a 26. ledna 2013.

[2.] Jako důvod navrhovatelé uvádějí, že v průběhu volební kampaně došlo k porušení § 35 odst. 2 zákona o volbě prezidenta republiky, podle něhož musí volební kampaň probíhat čestně a poctivě, zejména nesmí být o kandidátech zveřejňovány nepravdivé údaje. Podle názoru navrhovatelů bylo uvedené ustanovení zákona o volbě prezidenta porušeno způsobem, který mohl ovlivnit výsledek volby prezidenta republiky.

[3.] Závěrečná část volební kampaně byla podle navrhovatelů ze strany Miloše Zemana a jeho štábu vedena způsobem, který je v rozporu s dobrými mravy a svými nacionalistickými, šovinistickými a xenofobními tendencemi ohrožovala i demokratické principy. Tento nečestný a nepoctivý způsob vedení kampaně nespočívá pouze

v jednotlivých krocích, ale také v propojení tohoto jednání s takovými prvky volební kampaně, jež jsou samy o sobě z pohledu zákona nenapadnutelné. Například na letáku určeném pro mimopražské voliče Miloš Zeman sám sebe prezentoval pozitivním popisem, což ovšem ve srovnání s osobností Karla Schwarzenberga mělo vyvolat dojem, že je protikandidát osobou nepřátelskou k voličům a celému českému národu. Jedná se o konfrontační, negativistické prvky, jež mají nepoctivým způsobem zvýhodnit jednoho kandidáta před druhým.

[4.] Jako základní porušení zákona navrhovatelé konkrétně uvedli, že Miloš Zeman v průběhu kampaně nepravdivě desinterpretoval výrok Karla Schwarzenberga ohledně poválečného odsunu obyvatel německé národnosti. Poukázali též na prohlášení zveřejněné na internetových stránkách Miloše Zemana, které poukazovalo na vztahy rodičů Karla Schwarzenberga a jeho ženy k nacistickému režimu. Miloš Zeman dále nepravdivě uvedl v pořadu Prezidentské finále v České televizi, že v deníku *Süddeutsche Zeitung* vyjádřil Karlovi Schwarzenbergovi podporu B. P., představitel *Sudetendeutsche Landsmannschaft*. Výrazným porušením je podle navrhovatelů uveřejnění jednostránkového inzerátu bez uvedení zadavatele a zpracovatele v deníku *Blesk* ve dnech 24. a 25. ledna 2013. Informace uveřejněné v tomto inzerátu jsou nepravdivé a umocňují dopad lží o podpoře B. P. Za nečestný a nepoctivý považují navrhovatelé i inzerát publikovaný týmem Miloše Zemana obsahující fotografii Miloše Zemana s Janem Fischerem a Vladimírem Franzem pod nápisem „Volte Zemana“. Ani jeden z těchto kandidátů ovšem nedal svým voličům přímé doporučení k volbě, uvedli pouze, že sami dají hlas Miloši Zemanovi. Nepoctivou a vlivnou součástí kampaně je také vystoupení rodiny současného prezidenta Václava Klause. Jako vulgární, zavrženíhodný a nepřijatelný hodnotí navrhovatelé též výrok Miloše Zemana o rozdílech mezi knížaty a zemany. Volební kampaň vítězného kandidáta byla vystavěna na podněcování národnostní a sociální nesnášenlivosti, často za použití výslovně lživých prostředků (poukazování na asociálnost Karla Schwarzenberga; vytváření napětí mezi venkovem a „Prahou“, mezi sociálními vrstvami; hrozby, že se na Hradě ocitne Miroslav Kalousek; nepravdivé nebo zavádějící údaje o vlastní osobě a politickém působení).

[5.] V podání ze dne 14. 2. 2013 doplnili navrhovatelé další tvrzení a skutečnosti, které podle jejich slov vyšly najevo až po podání návrhu nebo jim v době sepsání návrhu nebyly známy. Uvedli, že Miloš Zeman v průběhu volební kampaně uváděl nepravdivé či neúplné informace o financování výdajů na volební kampaň. Za nepravdivý považují rovněž údaj zveřejněný na internetu místopředsedou Strany práv občanů Zemanovci, podle něhož se pan Karel Schwarzenberg zúčastnil volby prezidenta republiky jen proto, aby zrušil Benešovy dekrety. Obdobně se údajně vyjádřily i další osoby, např. senátor Jaroslav Doubrava. Za další porušení navrhovatelé považují skutečnost, že na setkání moravskoslezské pobočky SPOZ konaném dne 23. 1. 2013 měl být přečten údajný dopis senátora Leopolda Sulovského, že nejen on sám, ale i celé hnutí „Ostravak“, jehož je představitelem, podporují Miloše Zemana. Senátor Leopold Sulovský uvedl, že o akci nevěděl, a popřel, že by dopis sepsal.

[6.] Odpůrce 1) ve vyjádření k podanému návrhu uvedl, že mu nepřísluší posuzovat, zda došlo v důsledku namítaného jednání k ovlivnění výsledku volby prezidenta republiky. Jako volební orgán nemá pravomoc zasahovat do průběhu volební kampaně a šetřit

případná porušení volebního zákona. Posouzení této otázky je tedy ponecháno na rozhodnutí soudu.

[7.] Odpůrci 2) a 3) ve vyjádření uvedli, že považují návrh za nedůvodný, a proto navrhli jeho zamítnutí. Odpůrci v první řadě namítali, že není dán právní základ pro vyslovení neplatnosti volby prezidenta republiky, neboť neexistuje norma, podle níž by soud mohl vyslovit neplatnost volby prezidenta. V § 66 odst. 2 zákona o volbě prezidenta republiky je upravena pouze aktivní legitimace k podání návrhu. Pokud jde o uplatněné důvody návrhu, uvedli odpůrci, že uvedená jednání nelze kvalifikovat jako porušení zákona. K diskusi o tématu Benešových dekretů uvedli, že se jedná o významné téma z hlediska české státnosti a popírají, že by v rámci této legitimní diskuse uvedli nepravdy. Informace zveřejněná Milošem Zemanem o tom, že v sídle, kde pobývá manželka Karla Schwarzenberga, dosud visí obrazy s hákovými kříži a hajlujícími lidmi, byla nepřesná, nicméně Miloš Zeman sám vyslovil politování a uvedl věc na pravou míru. Prohlášení „Vlasteneckého fóra“ ze dne 20. 1. 2013 je podle odpůrců svobodným vyjádřením názoru a odpůrci popírají, že by vydání tohoto prohlášení iniciovali nebo ovlivnili jeho obsah. Výrok Miloše Zemana o podpoře B. P. vycházel z relevantních zdrojů, které se nakonec ukázaly jako ne zcela přesné. V tomto výroku nelze spatřovat nečestnost či nepoctivost. Miloš Zeman navíc tuto informaci opakovaně uvedl na pravou míru. Dále popřeli, že by měli cokoli společného s vydáním inzerátu v deníku Blesk a nenesou odpovědnost za jeho obsah. Pokud jde o inzerát s vyobrazením Jan Fischera a Vladimíra Franze, nejedná se podle odpůrců o jakékoli zneužití, neboť se oba kandidáti vyslovili v tom smyslu, že budou volit Miloše Zemana. K vyjádřením prezidenta republiky Václava Klause a jeho rodiny uvedli, že se jedná o vyjádření osob, do nichž odpůrci nezasahovali ani nijak zasahovat nemohou. K výroku o rozdílech mezi knížaty a zemany odpůrci konstatovali, že šlo o nijak nepřiměřenou nadsázku, v žádném případě o porušení zákona. Nesouhlasí ani s tvrzením o podněcování národnostní a sociální nesnášenlivosti. Nadto ve vztahu ke všem shora vytýkaným skutkům odpůrci uvedli, že nebyly způsobilé ovlivnit celkový výsledek voleb.

[8.] Nejvyšší správní soud se nejprve zabýval tím, zda jsou v dané volební věci splněny podmínky pro její projednání, a shledal, že návrh obsahuje všechny zákonem stanovené náležitosti (§ 37 odst. 3 s. ř. s.), byl podán ve lhůtě sedmi dnů po vyhlášení celkového výsledku volby prezidenta republiky (§ 66 odst. 1 zákona o volbě prezidenta republiky) oprávněnými osobami (§ 66 zákona o volbě prezidenta republiky a § 90 odst. 5 s. ř. s.) u věcně a místně příslušného soudu (§ 92 s. ř. s. a § 68 zákona o volbě prezidenta republiky).

[9.] Po ověření, že jsou splněny podmínky k projednání a rozhodnutí věci, tedy Nejvyšší správní soud přistoupil k meritornímu posouzení návrhu.

[10.] V první řadě Nejvyšší správní soud nesouhlasí s názorem odpůrců 2) a 3), podle nichž neexistuje právní základ pro vyslovení neplatnosti volby prezidenta republiky. Odpůrcům lze zčásti přisvědčit v tom, že relevantní právní předpisy, tedy soudní řád správní ani zákon o volbě prezidenta republiky, neobsahují ustanovení, které by přímo stanovilo, že v případě, že soud shledá návrh důvodným, rozhodne o neplatnosti volby prezidenta republiky. § 66 odst. 1 zákona o volbě prezidenta republiky ovšem upravuje soudní řízení o „*návrhu na neplatnost volby prezidenta*“ a definuje okruh osob či skupin

osob k němu aktivně legitimovaných. Odstavec 2 téhož ustanovení navíc stanoví, že „[n]ávrh na neplatnost volby prezidenta může podat navrhovatel, má-li za to, že byla porušena ustanovení zákona způsobem, který mohl ovlivnit výsledek volby prezidenta“. Nabízí se tedy otázka, z jakého důvodu by zákonodárce dával stanovenému okruhu osob aktivní legitimaci k podání návrhu na vyslovení neplatnosti volby prezidenta republiky, pokud by v pravomoci soudu příslušného k řízení o tomto návrhu (§ 68 zákona o volbě prezidenta republiky) nebylo v případě, že shledá návrh důvodným, právě vyslovit neplatnost volby prezidenta republiky.

[11.] Na § 66 zákona o volbě prezidenta republiky pak navazuje § 90 odst. 5 s. ř. s., v jehož první větě se již přímo uvádí, že za podmínek stanovených zákonem o volbě prezidenta republiky se mohou k tomu legitimované osoby „domáhat rozhodnutí soudu o neplatnosti volby“. Pravomoc Nejvyššího správního soudu rozhodnout o neplatnosti volby prezidenta republiky tedy nepochybně vyplývá z § 90 odst. 5 s. ř. s. ve spojení s § 66 zákona o volbě prezidenta republiky. Účelem daného řízení je zajistit účinnou ochranu proti takovým případným nezákonnostem v průběhu volby, které by mohly ovlivnit výsledek volby prezidenta. V případě důvodnosti návrhu bude tedy soudní ochrana zajištěna tak, že soud vysloví neplatnost volby prezidenta republiky nebo její části. O tom svědčí i § 90 odst. 5 věta pátá s. ř. s., jež stanoví, že „rozhodne-li soud o neplatnosti části volby prezidenta republiky, určí v usnesení, od kterého úkonu se volba prezidenta republiky bude opakovat“. Na uvedená ustanovení dále navazuje i § 59 odst. 2 zákona o volbě prezidenta republiky upravující opakovanou volbu. Podle tohoto ustanovení „[o]pakovaná volba prezidenta nebo opakování části volby prezidenta se koná, shledá-li soud návrh na neplatnost volby prezidenta (§ 66) opodstatněným“. Upravuje-li zákon výslovně postup po vyslovení neplatnosti volby soudem, nelze tvrdit, že soud není oprávněn o neplatnosti volby rozhodnout.

[12.] Opačný výklad zastávaný odpůrci 2) a 3) neodpovídá doslovnému znění citovaných ustanovení ani úmyslu zákonodárce, o němž svědčí rovněž důvodová zpráva k zákonu o volbě prezidenta republiky: „Soud může posoudit, že volební proces neproběhl v souladu se zákonem a je třeba opakovat celou volbu prezidenta znovu (tím umožnit vstoupit do volebního procesu např. i novým kandidátům), anebo že není třeba opakovat znovu celé volby, ale pouze jejich část, a to od úkonu, kde nastalo pochybení.“ (Důvodová zpráva je dostupná na www.psp.cz.)

[13.] Dále se tedy Nejvyšší správní soud věnoval posouzení důvodů uplatněných v návrhu na neplatnost volby prezidenta republiky. Jak plyne z provedené rekapitulace, jádro uplatněných námitek směřuje proti způsobu, jakým vedl zvolený kandidát Miloš Zeman a jeho volební tým svou volební kampaň. Navrhovatelé považují tuto volební kampaň za neetickou a v této souvislosti označují celou řadu lží, které měl v průběhu kampaně Miloš Zeman vyslovit, případně s nimi měl přijít někdo z jeho týmu. Výslovně se navrhovatelé domáhají rozhodnutí, zda volební kampaň Miloše Zemana porušila zákon a byla vedena nečestným a nepoctivým způsobem. Argumentují přitom jak jednotlivými tvrzeními, která v průběhu kampaně zazněla ve vztahu k protikandidátovi K. Schwarzenbergovi, tak také jejich kumulací a celkovým vyzněním pro voliče.

[14.] K tomu je třeba nejprve uvést, že zákon o volbě prezidenta republiky v ustanovení § 35 odst. 1 definuje volební kampaň jako jakoukoli propagaci kandidáta na funkci prezidenta republiky a volební agitaci v jeho prospěch, zejména veřejné oznámení určené na jeho podporu nebo sloužící v jeho prospěch, včetně jakékoli doprovodné akce, za které se poskytne nebo obvykle poskytuje úplata, pokud k takové propagaci nebo volební agitaci došlo nejdříve v den vyhlášení volby prezidenta ve Sbírce zákonů, anebo i před tímto dnem, jestliže taková propagace nebo agitace trvá i ke dni vyhlášení volby prezidenta ve Sbírce zákonů. Za volební kampaň se považuje i sdělení v neprospěch jiného kandidáta na funkci prezidenta republiky. Podle odst. 2 téhož ustanovení volební kampaň „*musí probíhat čestně a poctivě, zejména nesmí být o kandidátech zveřejňovány nepravdivé údaje*“.

[15.] Je notorií, že smyslem volební kampaně je snaha aktérů politického boje o získání co největší přízně voličů pro své kandidáty a volební programy. Jejimi základními funkcemi jsou proto informovanost, identifikace a mobilizace. Je tedy zřejmé, že podstata volební kampaně spočívá v tzv. politické komunikaci, a to jak mezi kandidujícími subjekty navzájem, tak především mezi kandidáty (zejména politickými stranami) a voliči (potenciálními i skutečnými; k tomu blíže viz např. E. Bradová, *Od lokálních mítinků k politickému marketingu: Teorie a vývoj politické komunikace a volebních kampaní*, Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2005). V podmínkách demokratického státního režimu a skutečně svobodných voleb je zcela obvyklé, že kandidáti a jejich stoupenci využívají vedení jak pozitivní, tak také negativní kampaně. Ostatně citovaná zákonná úprava výslovně zmiňuje vedení kampaně i v neprospěch jiného kandidáta na funkci prezidenta republiky, tedy negativní kampaně.

[16.] Jedním ze zákonných limitů (zejména) pro negativní kampaně je povinnost vést kampaň čestně a poctivě a především zákaz zveřejňovat nepravdivé údaje. Soud citované zákonné ustanovení interpretuje jako výraz zvýšené pozornosti zákonodárce ve vztahu právě k období volební kampaně, která se samozřejmě vyznačuje často velmi emotivní, napjatou a mnohdy i iracionální atmosférou. Rovněž je třeba připomenout, že ani v období volební kampaně nepanuje jakési „právní vakuum“, vyplňované výhradně volebním zákonem. I v období té nejžhavější fáze volební kampaně si všichni její aktéři musí neustále být vědomi toho, že se mohou dopustit porušení řady právních předpisů, a to nejen z oblasti volebního, nýbrž také třeba správního, občanského, mediálního či dokonce trestního práva. Posláním volebního soudu proto není zastávat pozici jakéhosi monopolního ochránce korektnosti celého volebního procesu. Tento úkol totiž přísluší i jiným orgánům veřejné moci a je věcí jednotlivých kandidátů a koneckonců i voličů, aby se svým aktivním jednáním zasazovali o férovost voleb. Možnosti volebního soudu jsou totiž v této fázi volebního procesu poměrně limitované: jeho pravomocí je pouze rozhodnout o neplatnosti voleb, což je samozřejmě natolik závažný zásah do projevené vůle voličů, že k němu lze přistoupit pouze ve výjimečných případech.

[17.] Podle konstantní judikatury soudu platí, že k tomu, aby mohl vyhovět návrhu na neplatnost volby prezidenta republiky, používá tradičně postup spočívající ve třech krocích. Zjišťuje postupně, zda došlo k (1) nezákonnosti; dále hodnotí (2) vztah mezi touto nezákonností a zvolením kandidáta, jehož zvolení je napadeno, a konečně posuzuje (3) zásadní intenzitu této nezákonnosti, která musí v konkrétním případě dosahovat takového stupně, že je možno se důvodně domnívat, že pokud by k takovému jednání nedošlo, nebyl

by kandidát zřejmě vůbec zvolen (srov. k tomu přiměřeně usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 2. 7. 2004, č. j. Vol 6/2004 - 12, publikované pod č. 354/2004 Sb. NSS). Do rozhodnutí voličů jako suveréna může soudní moc vstoupit jen ve výjimečných případech, kdy vady volebního procesu způsobily nebo mohly prokazatelně způsobit, že by voliči rozhodli jinak a byl by zvolen jiný kandidát [nález Ústavního soudu ze dne 26. 1. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 73/04 (N 17/36 SbNU 185; 140/2005 Sb.), kauza senátora Nádvorníka]. V tomto kontextu je však vhodné spolu s L. Fullerem připomenout, že „většina nespravedlností tohoto světa není páchána pěstmi, ale lokty“ (*Morálka práva*, Praha, 1998, str. 147), což přeneseně na volební soudnictví znamená, že k prohlášení voleb za neplatné nemusí docházet jen v případě jedné intenzivní protizákonnosti, nýbrž také u většího množství protizákonností slabších. Tvrzení navrhovatelů o možné kumulaci protiprávních jednání M. Zemana a jeho týmu proto může mít určitou relevanci.

[18.] Jak soud konstatuje v usnesení sp. zn. Vol 15/2013, zákon neobsahuje výklad užitých pojmů „čestně a poctivě“ a soud toto ustanovení aplikující musí vycházet nejen z toho, jak jsou tyto pojmy chápány v běžném životě, ale současně musí i přihlížet k charakteru volební kampaně. Předmětné pojmy v prostředí voleb nelze ztotožňovat s dobrými mravy, tak jak jsou chápány občanským zákoníkem, ani je nelze posuzovat z hlediska soukromého práva a obecné morálky. Nedostatek etiky ve volební kampani ještě nečiní takové jednání protizákonným (srov. usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 6. 2006, č. j. Vol 45/2006 - 17, publikované pod č. 963/2006 Sb. NSS). Tedy např. výrok Miloše Zemana o rozdílech mezi zemany a knížaty v souvislosti s „právem první noci“ jistě mohl být řadou voličů považován za vulgární a nevkusný, byť byl podle odpůrců 2) a 3) míněn jako žert. Nicméně soudu nepřísluší tento výrok pronesený dne 18. 1. 2013 v debatě na TV Prima Family anebo odpověď Miloše Zemana V. Č. v televizní debatě vysílané dne 24. 1. 2013 na České televizi hodnotit z hlediska obecného vkusu či etiky. Pokud by tak totiž učinil, vybočil by ze svého primárního poslání.

[19.] V nyní projednávané věci se soud ztotožňuje s názorem navrhovatelů, že řada tvrzení M. Zemana se mnoha lidem mohla jevit jako nekorektní, demagogická a některá dokonce až lživá. Jak plyne z dalšího textu, M. Zeman a jeho tým využívali různé způsoby, jak si na svoji stranu naklonit veřejné mínění a naopak co nejvíce poškodit svého protikandidáta. Jak připomíná A. Schopenhauer, „často se stává, že kdo odchází z hádky jako vítěz, vděčí za to často ani ne tak správnosti svého úsudku při předložení svého výroku, jako chytrosti a obratnosti, se kterými je obhajoval“ (*Eristická dialektika*, Praha, 1991, str. 10). Soud nepovažuje za smysluplné pokoušet se analyzovat, zda tyto nezřídka velmi problematické způsoby byly používány spontánně anebo byly pečlivě připravovány předem. V konečném důsledku ani netvrdí, že nesměly být používány vůbec - samozřejmě s výhradou, že se nejedná přímo o lži. Pokud by totiž tyto ambice měl, stavěl by se do pozice konečného arbitra slušnosti a etiky, což mu však nepřísluší. Jak vyložil Ústavní soud ve shora citovaném nálezu sp. zn. Pl. ÚS 73/04, požadavek čestného a poctivého vedení volební kampaně nelze vykládat z hlediska soukromého práva a obecné morálky, neboť jde o volební kampaň, která není ničím jiným než bojem o hlasy voličů a v jejím rámci jsou proto voličům předkládány často velmi emocionální a vyostřenou formou argumenty, které mají ovlivnit jejich rozhodování. Zdejší soud k tomu dříve rovněž uvedl, že i vyjadřování čistě subjektivních politických názorů, byť se týkají osoby konkurenta v politickém boji, nelze považovat za porušení poctivosti a čestnosti volební kampaně

(usnesení sp. zn. Vol 9/2008). Osoby veřejně činné, tedy zejména politici, musí ostatně akceptovat větší míru veřejné kritiky než jiní občané (viz např. nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 367/03).

[20.] V nyní projednávané věci je pro soud velmi podstatná následující okolnost. Na každý, byť třeba ne zcela férový argument, měl oponent v rámci kampaně šanci odpovědět. Argumentace užitá všemi aktéry prvních přímých voleb prezidenta republiky, a to včetně Miloše Zemana a jeho volebního týmu, v posledku podléhala kritickému posouzení ze strany voličů. Ti vnímají nejen obsah volebních prohlášení, ale i úroveň prostředků ve volebním boji užitých a rovněž případné účelové změny názorů jednotlivých kandidátů na jednotlivá témata. Jinak řečeno, v případech, kdy je namítána nekorektnost vedení volební kampaně některým z kandidátů, musí soud hodnotit nejen jednotlivé skutky (např. dehonestující tvrzení o protikandidátovi, šíření nepravdivých informací, osobní urážky apod.) z hlediska jejich závažnosti a intenzity (viz výše zmíněný přír. „úderů pěstmi nebo jen lokty“), nýbrž také jejich *načasování*. Lze si tak - v obecné rovině - představit případy, kdy i protiprávní útoky menší intenzity mohou nabýt na významu při hodnocení korektnosti kampaně jako celku, pokud jsou učiněny v době, která protikandidátovi fakticky znemožňuje na ně jakkoliv efektivně zareagovat. Naopak zase může dojít k situaci, že i zjevně závažný „faul“, k němuž však dojde dlouho před hlasováním voličů, volební výsledek výrazněji neovlivní, neboť dotčený kandidát na něj může přiměřeným způsobem odpovědět a v konečném důsledku z toho třeba nakonec i politicky profitovat (podobně viz usnesení Nejvyššího správního soudu sp. zn. Vol 5/2006). Jak totiž plyne z politologické literatury, *„výjimečně agresivní styl negativní volební kampaně může mít kontraproduktivní efekt, tj. může se obrátit proti jeho iniciátorovi a v důsledku snížit počet získaných hlasů ve volbách“* (L. Cabada, M. Kubát a kol., *Úvod do studia politické vědy*, Eurolex Bohemia, 2002, str. 320).

[21.] Tvrdí-li tedy navrhovatelé, že volební kampaň Miloše Zemana byla založena na podněcování k národní či sociální nesnášenlivosti a umělé polarizaci společnosti, soud konstatuje, že způsob (taktika) vedení kampaně nemůže být v daném případě sama o sobě považována za protiprávní. Zcela přirozenou součástí volební kampaně je zdůrazňování hodnot a postojů, které hodlá kandidát po svém případném zvolení zastávat. Jedná se jistě často o hodnoty a názory kontroverzní, které mohou společnost rozdělovat. Vyjadřování názorů k hospodářským, sociálním, mezinárodním či jiným veřejným tématům je však samou podstatou politiky, k níž nepochybně náleží i volební souboj prezidentských kandidátů. Samotný výběr témat, jež se staly předmětem volební kampaně na podporu Miloše Zemana, či způsob jejich prezentace, byť i konfrontační, ještě nelze podle názoru Nejvyššího správního soudu označit za podněcování k národnostní či jiné nesnášenlivosti. Ani zastávání takových politických názorů během volební kampaně, které mohou být kritizovány jako nacionalistické, není zákonem zakázáno, pokud by se samozřejmě nejednalo o takové projevy, které jsou trestně postižitelné (např. trestný čin hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob podle § 355 trestního zákoníku, trestný čin podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod podle § 356 trestního zákoníku nebo trestné činy založení, podpory a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka a projevu sympatií k takovému hnutí podle § 403 a § 404 trestního zákoníku). V konečném důsledku záleží vždy na voličích,

jakým způsobem výroky a vystupování kandidátů zhodnotí a jak to ovlivní jejich rozhodování.

[22.] Zákaz vedení nečestné a nepoctivé volební kampaně neznamena, že by kampaň musela být „bezzubá“. Je na kandidátech, jakou taktiku zvolí při svém vyjadřování a vystupování, a je na voličích, jaké závěry z tohoto chování jednotlivých kandidátů během volební kampaně vyvodí pro své rozhodnutí ve věci volby prezidenta republiky. Ani skutečnost, že se kandidáti vyjadřují k určitým tématům, anebo se naopak snaží některým nastoleným tématům vyhnout (včetně zdůrazňování či dokonce zveličování úspěchů daného kandidáta v jeho předcházející politické kariéře a naopak zamlčování či bagatelizování neúspěchů či problematických otázek), tedy nelze hodnotit jako porušení zákona.

[23.] Běžnou součástí volební kampaně je i kampaň negativní, která je zcela přirozeně zaměřena na zdůraznění skutečných či domnělých slabých míst oponenta. V daném případě byla volební kampaň na podporu Miloše Zemana takto zacílena např. na spolupráci Karla Schwarzenberga s Miroslavem Kalouskem v rámci vlády i příslušné politické strany. Do této oblasti spadá i Zemanova reakce na výroky Karla Schwarzenberga, jež se týkaly otázky tzv. odsunu sudetských Němců z tehdejšího Československa. Miloš Zeman skutečně původní výrok pronesený Karlem Schwarzenbergem v televizní debatě dne 17. 1. 2013 značně desinterpretoval. Je také pravdou, že Miloš Zeman velmi nekorektně prezentoval K. Schwarzenberga jako osobu cizí českému národu a přirovnal jej k „Sudeťákovi“; ostatně text letáku „Kdo nevolí Zemana, není Čech“ označil za hloupý podle tvrzení navrhovatelů dokonce i samotný M. Zeman. I tento způsob vyjadřování se tedy může jevit jako nekorektní či demagogický, nelze jej však bez dalšího současně označit za protiprávní. Z hlediska právního posouzení celé věci není rozhodující to, zda Miloš Zeman hrubě zkreslil a desinterpretoval výroky Karla Schwarzenberga. Podstatné je, že na tyto výroky mohl Karel Schwarzenberg a jeho stoupenci adekvátně reagovat, což také vskutku činili. To platí i ve vztahu k námitce proti vyjádření Jana Fischera, kterým odmítl podpořit K. Schwarzenberga s poukazem na srovnání E. Beneše s válečnými zločinci souzenými v Haagu, neboť takový výrok „*vážně podkopává mezinárodní postavení ČR a poškozuje její dobré jméno*“. Za těchto okolností proto nelze považovat ani uvedené výroky za zakázaný způsob vedení volební kampaně.

[24.] Navrhovatelé dále brojí proti tomu, že obsahem publikovaného inzerátu v závěru kampaně byly pod nápisem „Volte Zemana“ fotografie dvou neúspěšných prezidentských kandidátů Jana Fischera a Vladimíra Franze, pod nimiž bylo drobným písmem uvedeno „Děkuji za váš hlas“. Přestože se oba jmenovaní kandidáti měli vyjádřit pouze v tom smyslu, že sami dají M. Zemanovi svůj hlas, a nedali žádné doporučení svým voličům, nespátňuje v tomto inzerátu soud nic protizákonného. Pokud se totiž oba kandidáti veřejně vyjádřili, že budou volit M. Zemana, museli zcela přirozeně počítat s tím, že toto jejich vyjádření může být v rámci volební kampaně využito. Odlišování toho, zda pouze prezentují svoji osobní volbu anebo dávají doporučení svým voličům, jak mají hlasovat, je značně naivní. Je totiž na každém voliči, pro kterého z kandidátů se svobodně rozhodne (případně, zda vůbec k volbám půjde). Proto informace, pro koho se rozhodl jeho oblíbenec z prvního kola voleb, nelze přeceňovat. Pokud se skutečně V. Franz proti

zveřejnění své fotografie v tomto kontextu ohradil, je jeho věcí, zda se případně bude domáhat ochrany osobnosti prostřednictvím příslušných procesních prostředků. V žádném případě však publikace takových inzerátů za situace, kdy neobsahovaly nepravdivé tvrzení, nemůže jakkoliv zpochybňovat platnost voleb jako celku.

[25.] Podobně námitky proti angažmá rodiny současného prezidenta Václava Klause a jeho samotného ve prospěch Miloše Zemana nejsou důvodné. Jak soud konstatoval již v usnesení sp. zn. Vol 8/2013, zákon nezakazuje, aby stávající prezident republiky vyjádřil svůj názor, ať již jakoukoliv formou, ke kandidátům ucházejícím se o tuto ústavní funkci. Vyjádření osob, byť veřejně známých a v politickém životě státu významných, v němž se přiznávají k náklonnosti k určitému kandidátovi, eventuálně se naopak vyjádří negativně o jiném kandidátovi, není zakázanou volební agitací, s níž by zákon spojoval nějakou sankci. Ani osobám politicky tak významným, jako je současný či bývalý prezident republiky nesmí být upírána svoboda projevu, která je zaručena čl. 17 Listiny základních práv a svobod (srov. obdobně usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 6. 2006, č. j. Vol 30/2006 – 24), a rozhodně nemůže být upírána příslušníkům jeho rodiny, byť v případě V. Klause ml. se jednalo o výroky přinejmenším z historického hlediska značně nepřesné, jak správně uvádějí navrhovatelé. V tomto bodu se však v konečném důsledku jedná především o otázku politické kultury, nikoliv o otázku právní.

[26.] I pokud jde o námitku vedenou proti prohlášení tzv. „Vlasteneckého fóra“, konstatuje soud, že zákon nevylučuje, aby se jednotlivé osobnosti, skupiny osob nebo organizovaná sdružení vyjadřovaly k osobám jednotlivých kandidátů, jejich postojům a názorům. Ani v tomto případě nelze nikomu upírat právo na vyjádření názoru, samozřejmě v mezích, které ve vztahu k případným lživým či urážlivým projevům stanoví trestní, přestupkové či občanské právo. Z obsahu prohlášení uvedeného sdružení, jež navrhovatelé v návrhu citovali, nevyplývá, že by v daném případě došlo k překročení mezí práva na svobodné šíření názorů. Navrhovatelé vyslovili pochybnosti o původu uvedeného prohlášení, neboť podle jejich tvrzení přinejmenším zástupce Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel, jež se na něm mělo podílet, navrhovatelům sdělil, že o této aktivitě nevěděl. Tato úvaha je však pouhou spekulací, z níž by jen stěží mohl být vyvozen závěr, že uveřejněním daného prohlášení došlo k porušení volebního zákona.

[27.] Jiná je ovšem situace u dalších pochybení, která navrhovatelé ve vztahu k volební kampani vytýkají. Jmenovitě jde o celostránkový inzerát v deníku Blesk, který vyšel v první den druhého kola voleb prezidenta republiky (srov. Blesk, 25. 1. 2013, s. 9). Tento inzerát obsahuje přinejmenším jedno nepravdivé tvrzení, a to o poděkování kandidáta Karla Schwarzenberga B. P. za jeho podporu. Obdobně se ostatně vyjádřil i sám Miloš Zeman, když uvedl, že B. P. vyjádřil podporu Karlu Schwarzenbergovi v německém deníku Süddeutsche Zeitung (k nepravdivosti tohoto tvrzení srov. vysvětlení Miloše Zemana v prezidentské debatě na ČT 1 dne 24. 1. 2013 a následné dementi Britských listů z téhož dne, viz <http://www.blisty.cz/art/67152.html>). Tím byl porušen zákaz uvádět o kandidátech nepravdivé údaje dle cit. § 35 odst. 2 zákona o volbě prezidenta republiky. Současně byla uvedeným inzerátem porušena též povinnost dle § 35 odst. 3 téhož zákona, podle něhož *„[p]ropagace nebo volební agitace šířené prostřednictvím komunikačních médií musí obsahovat informaci o jejich zadavateli a zpracovateli; to platí obdobně i pro sdělení v neprospěch kteréhokoli kandidáta na funkci prezidenta republiky“*. Stejně tak byla lživá

informace, šířená tentokrátě týmem Miloše Zemana, podle níž jsou na zámku manželky kandidáta na funkci prezidenta republiky Karla Schwarzenberga nacistické symboly (<http://www.novinky.cz/domaci/291011-zeman-se-omluvil-schwarzenbergovi-za-reci-o-hakovych-krizich.html>). Za lživé pak lze považovat i tvrzení Miloše Zemana o tom, že Karel Schwarzenberg donutil paní T. B. vystěhovat se ze služebního bytu v zámku v Č. Uvedená toto tvrzení následně sama popřela (http://www.lidovky.cz/ze-me-schwarzenberg-vyhnal-z-bytu-lez-jako-vez-f4u-/zpravy-domov.aspx?c=A130123_135030_ln_domov_ogo).

[28.] V těchto případech došlo k porušení zákona, konkrétně § 35 odst. 2 a v prvním případě i odst. 3 zákona o volbě prezidenta republiky. Tato porušení bezesporu měla racionální vztah ke zvolení kandidáta, jehož zvolení je napadeno. Soud má nicméně za to, že ve věci není dána třetí podmínka pro závěr o neplatnosti volby prezidenta republiky, totiž existence zásadní intenzity nezákonnosti. Lze jen připomenout, že protizákonnost musí dosahovat takového stupně, kdy je možno se důvodně domnívat, že pokud by k ní vůbec nedošlo, nebyl by kandidát zřejmě vůbec zvolen. Intenzita porušení volebního práva ve vztahu k inzerátu v deníku Blesk je bezesporu mimořádně velká. Deník Blesk je nejčtenějším českým deníkem, jeho náklad se pohybuje kolem 300 000 kusů, každodenně zasahuje výrazně více než milion čtenářů (<http://www.mediaguru.cz/2012/08/prodane-naklady-deniku/>). Inzerát vyšel v první den voleb, kandidát Schwarzenberg, v jehož neprospěch inzerát směřoval, tak neměl reálnou šanci na lži tam uvedené reagovat, což byl také bezesporu účel sledovaný jeho původním zadavatelem. V souvislosti s výtkami navrhovatele skutečně nelze bez kritické poznámky ponechat ani jednání vydavatele deníku Blesk spočívající nikoliv v samotném zveřejnění předmětného inzerátu, byť jeho charakteru, obsahu i následků, které je s to vyvolat, si musel být nepochybně vědom, ale především v nerespektování zákazu anonymní propagace nebo volební agitace vyplývajícího z § 35 odst. 3 zákona o volbě prezidenta republiky, které bylo nadto zvýrazněno účelovou snahou zatajit jméno původního zadavatele inzerátu i následně po jeho vydání.

[29.] Spojení zadavatele inzerátu s týmem zvoleného kandidáta Miloše Zemana však nebylo prokázáno. Současně výsledek voleb ve prospěch kandidáta Miloše Zemana je tak výrazný, bezmála 500 000 hlasů (srov. oficiální výsledek voleb vyhlášený pod č. 25/2013 Sb., podle něhož tento rozdíl činil 476 234 hlasů), že se lze domnívat, že samotný inzerát, byť porušující dokonce dvě zákonné normy (§ 35 odst. 2 a 3 zákona o volbě prezidenta republiky), nebyl s to takto výrazný výsledek založit. Jinými slovy, přes vysokou intenzitu protizákonnosti nebyl inzerát s to zásadně zpochybnit volební výsledky. Soud se shoduje s názorem Ústavního soudu, podle něhož za porušení pravidel volebního procesu by měl být v první řadě sankcionován ten, kdo je způsobil. Hrozba zrušení výsledku voleb jako jedině možný důsledek je v takovém případě v rozporu s ústavním principem přiměřenosti zásahu veřejné moci (takto cit. nálezn. sp. zn. Pl. ÚS 73/04).

[30.] Co se týče lží volebního týmu M. Zemana a jeho samotného ohledně nacistických insignií v údajném sídle manželky kandidáta K. Schwarzenberga jakož i údajného vystěhování paní T. Bílé ze služebního bytu, dopady těchto porušení zákona nebyly podle názoru soudu rozhodující pro konečný výsledek voleb, a to právě proto, že kandidát K. Schwarzenberg a jeho tým měli šanci tyto lži přesvědčivě vyvrátit, což v prvním uvedeném

případě nakonec vedlo k tomu, že i sám kandidát M. Zeman posléze pochybení uznal a svému protikandidátovi se omluvil.

[31.] Pokud jde o námitky a skutečnosti uvedené v doplnění návrhu ze dne 14. 2. 2013, konstatuje soud, že je navrhovatelé uplatnili dodatečně až po uplynutí lhůty k podání návrhu podle § 66 odst. 1 zákona o volbě prezidenta republiky. Nejedná se o doplnění či rozšíření argumentace vztahující se k důvodům včas uplatněným v návrhu. Jak přitom vyplývá z ustálené judikatury Nejvyššího správního soudu (usnesení ze dne 13. 12. 2004, č. j. Vol 13/2004 – 91, publikované pod č. 472/2005 Sb. NSS), navrhovatel je povinen v zákonem stanovené lhůtě pro podání návrhu ve věcech volebních řádně a včas uplatnit veškeré důvody návrhu a uvést všechny skutečnosti, o něž návrh opírá. O návrhu na neplatnost volby prezidenta republiky je totiž soud povinen rozhodnout podle § 90 odst. 5 s. ř. s. ve lhůtě 15 dnů. V takto omezeném časovém prostoru musí soud nejen vydat konečné rozhodnutí o návrhu, ale ještě před tím provést řadu procesních úkonů, především doručit návrh ostatním účastníkům řízení, tj. odpůrcům, a poskytnout jim v rámci daných časových možností přiměřenou lhůtu k tomu, aby se k návrhu ve všech jeho podstatných bodech vyjádřili. Není tedy možné, aby navrhovatel či navrhovatelé až v průběhu takto krátké lhůty pro rozhodnutí soudu či dokonce v jejím závěru předkládali soudu k posouzení nové námitky či tvrdili nové skutečnosti, byť by jim byly v době podání návrhu neznámé, jestliže již soud nemá časový prostor k tomu, aby před svým rozhodnutím umožnil rovněž odpůrcům se k těmto novým námitkám či skutečnostem vyjádřit. Tím by byla porušena zásada rovnosti zbraní, která je důležitou součástí práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny základní práv a svobod.

[32.] Za daných okolností se tedy soud nově uplatněnými námitkami a skutečnostmi nemohl zabývat.

[33.] Lze tak uzavřít, že volební stížnost není důvodná. Jakkoliv se totiž soud ztotožňuje s řadou uplatněných námitek co do jejich skutkového vymezení, lze pouze v několika případech hovořit o protizákonnosti, přičemž tato zjištěná protizákonnost podle přesvědčení soudu nedosahuje takové intenzity, aby byla způsobilá zpochybnit výsledky voleb jako celku s ohledem na rozdíl téměř 500 tis. hlasů, o které obdržel vítězný kandidát více.

[34.] Ze všech uvedených důvodů Nejvyšší správní soud návrh zamítl.

[35.] O nákladech řízení bylo rozhodnuto podle § 93 odst. 4 s. ř. s., podle něhož ve věcech volebních žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

Poučení: Proti tomuto usnesení **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 18. února 2013

JUDr. Vojtěch Šimíček
předseda senátu